

VOORAF

Dick de Jong

Op dit moment worden er pogingen gedaan om van Nederland weer een goed geregeerd land te maken. Dat is een proces dat al lange tijd gaande is. Misschien wel al heel lange tijd. Binnen dat proces zijn winnaars en verliezers. Helaas zijn de boeren nogal eens de verliezende partij. Zij moeten wijken voor van alles. Daarbij wordt kennelijk vergeten dat het juist de boerenstand is geweest, die Nederland naar het welvaartsniveau heeft gebracht waar het nu is.

Als we het hebben over de gouden eeuw, dan denken we aan de kaasmakerij en aan het karnen van boter. Dat bracht onze streken rijkdom en aanzien. Maar dat lijkt over te zijn; de boeren zitten al decennia lang in de hoek waar de klappen vallen.

Dat geldt ook voor de boerderijen. Die nemen in aantal af. Soms rijd je ergens in het gebied en realiseer je je dat er een boerderij is gesloopt. Het gekke is dan ook vaak dat je eigenlijk helemaal niet meer goed realiseert wat voor boerderij er stond. Ja, van het hallenhuistype, maar hoe die er precies uitzag...

Daarom moeten we zuinig zijn op wat er nog is. Aan boerderijen, aan schuren, aan landerijen en aan landschap. Het verdwijnen ervan is onomkeerbaar!

WINTER

Buiten is het grijs, koud en donker, terwijl binnenshuis ieder mens een eigen klimaat schept: een plek waar gedachten mogen rijpen, waar we beschutting kunnen vinden, waar nieuwe inzichten zich langzaam onthullen. Een plek waar we lekker kunnen lezen. Dit kan een heerlijke vorm van escapisme zijn, maar ook juist een vorm van gespitste aandacht: een manier om in het donker beter te zien wat er om ons heen gebeurt. Het vraagt om verstillings, om het zorg-

vuldig omslaan van bladzijden; om het toelaten van verhalen die je meenemen voorbij de actualiteit, maar die je vaak toch scherper terugbrengen naar wat er nú speelt.

In dat samenspel van rust en betrokkenheid vinden mensen hun kracht: ze verwarmen zich, maar ze wakkeren ook warmte aan. In deze omgeving delen we onze winterse gedachten, die passen bij een seizoen dat om rust en verstillings vraagt, maar tegelijk uitnodigt om met nieuwe ogen naar de wereld te kijken. Of je nu herkenning zoekt in persoonlijke gedachten, een beetje de dagelijkse sleur wilt ontlopen in meeslepende vertellingen, of houvast vinden in de warme prikkels. Dit maakt het publieke debat scherper. Een fijne tijd gewenst, deze winter.

HET BESTUUR ZOEKT ASSISTENTIE

WIE WORDT DE WEBMASTER

Binnenkort is in het bestuur een wijziging. Paul Eikelenboom stopt dan na vele jaren van zeer toegewijde dienst. Voor het bestuur aanleiding om eens goed te kijken naar de taakverdeling van de werkzaamheden. Hierbij is al wel duidelijk geworden dat voor het onderhoud van de website vervanging moet komen. Tegelijkertijd wordt gekeken in hoeverre de website nog past bij de huidige tijd. Hiervoor is contact gezocht met deskundigen om te kijken wat mogelijk is. Een van de belangrijkste wensen daarbij is de gebruiksvriendelijkheid voor de webmaster. Misschien is die functie iets voor uw?

WERKGROEP PUBLICITEIT

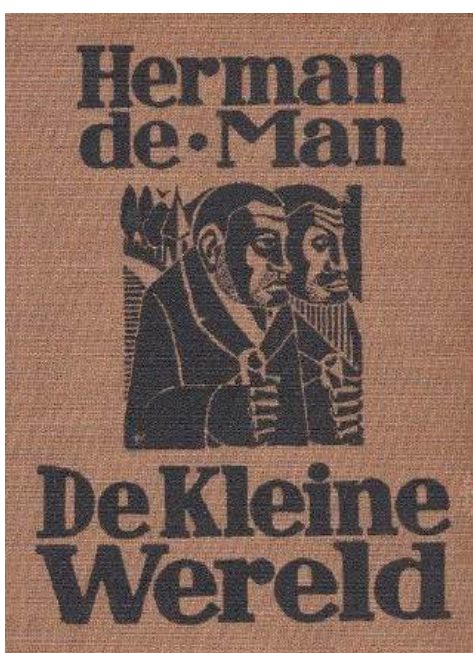
Het bestuur is van mening dat er wat meer aandacht nodig is om Boerderij & Erf AKV verder 'naar buiten te brengen'. Zorgen dat het bestaan en de werkzaamheden van de stichting bekend worden bij een breder publiek. Niet alleen bij de eigenaren en bewoners van boerderijen, maar bij iedereen die de agrarische cultuur in de streek een warm hart toedraagt. Hiervoor wordt een nieuwe folder ontworpen en komen er ook andere activiteiten. Waaronder routes om te fietsen en te wandelen langs boerderijen, met QR-informatie over wat wordt gepasseerd. In zowel digitale als in fysieke vorm. Wie doet er mee?

In 2027 is het 750 jaar geleden dat Graaf Floris V ervoor heeft gezorgd dat de ringdijk om de Alblasserwaard voor rekening van de aanwonenden zou worden onderhouden. Dankzij dit feit groeide dit gebied in de loop van de eeuwen uit tot een agrarische welvarende streek.

Voor het herdenken en vieren van dit jubileum is een Stichting Alblasserwaard 750 opgericht, die alles wil redigeren en waar nodig faciliteren. Zo zijn er de afgelopen periode meer dan 60 activiteiten en projecten ingediend. Boerderij & Erf AKV kan daarin natuurlijk niet achterblijven. Daarom is het idee opgevat om in dit kader specifieke aandacht te gaan vestigen op de waterboerderij. Dus boerderijen waar maatregelen zijn genomen en voorzieningen zijn getroffen om bij dreigend hoog water en bij overstroming te kunnen voortboeren. Wie heeft er informatie of foto's? Neem dan contact op met het secretariaat.

BEDELAARS

Herman de Man, journalist en schrijver (1898-1946), was een man die in staat was om wat hij schreef een sfeer mee te geven, die herkenbaarheid oproept. Nog steeds. In 1932 schreef hij het boek 'De kleine wereld'.

Het verhaal gaat over twee al wat oudere zwervers en bedelaars, Chef en Jochem, die door een aantal dorpen trekken. Beiden komen terug in een later boek van de Man, de Maalstroom IX. Van Chef bestaat het verhaal over een bewogen ontslag uit Veenhuizen. En van Jochem is er de historie van het Volksgericht. Chef is meer filosofisch aangelegd en Jochem is de meer uitgekookte van de twee. In het boek trekken ze door een kleine wereld namelijk het gebied tussen Schoonhoven, vanwaar zij opstaan van hun britsen in het slaaphok, en IJsselstein, dat drie uren gaans is. En overal waar zij wandelend komen beleven zij het een en ander.

We citeren uit de in 1954 verschenen omnibus van Herman de Man:

Ze vallen neer, in een beschut graskampje achter 't elzenhout en daar liggen ze nu, als gevelde tronken, gans alleen in de stilte van de groeizame wulpse polder. Achter 't elzenhout mekkert klagelijk een geit zonder horens, een verstandige geit met verdrietige ogen. 't Verstoort de stilte niet, want dat hoort er hier bij. En Jochem haalt z'n sigaren uit. Hij heeft er nog vier en een rol zware pruim. Maar roken is feestelijker. Chef neemt graag en zwijgzaam een sigaar aan, maar nou had Chef eigenlijk gezegd ook graag vuur. En lucifers hebben ze niet. Bedelaars moeten geen lucifers dragen. Als ze onderdak vragen in een strooischuur, dan vraagt de boer toch omers eerst altijd naar de lucifers en die moeten ze tóch altijd afgeven. En waarvoor dienen lucifers een arm mens langs de dijken? Op den ogenblik is 't wel ongeriefelijk.

'Chef, haal jij ze even in de winkel van Gerregie Kloot.' 'Nee, Jochem, 't zijn jouw sigaren.' 'Nou... juist daarom. Ik geef de sigaren en jij geeft het vuur.' 'Nee, want wie sigaren geeft, die mot dan ook maar zorgen, dat ie vuur heit.' 'Hè, wat een flauw gesakker. Haal nou een dosie.' 'Ik leg hier bestig. En ik staan niet op, veur de landskoning nog niet.' 'Dan loten.' 'Nou... goed... loten dan maar.' Jochem neemt twee stukjes papier van de pruimtabak af en tekent ze, met een scheurtje. 'Wie 't scheurtje trekt... die gaat.' Chef trekt, en ja, er zit een scheurtje in. Met kwaai z'n verlaat hij de stille kamer van houtgewas, waar 't zo vredig en wel rusten is op het donkere zware zomergras. En 't duurt nogal wat, eer hij weerom is met het vuur. (...)

Jochem rookt smakelijk, al is 't maar een kwaai nattige boerensigaar. Jochem is gauw tevree. Maar Chef rookt niet. Hij heeft waar Jochem eerst lag, vóór hij lucifers halen ging, de twee vodies papier gevonden. In alletwee zat een scheurtje. Hij maakt er geen praats over. (...)

Het landelijke gebied

Boven: Herman de Man op de motorfiets

Rechts: beeld de bedelaars in IJsselstin (J. van Luijn).

Daarna dan gingen ze op hun strooptocht om etensresten. En ze bekwamen veel en 't smaakte goed. En zwaar van vet dat was het ook. Ze aten in de daggeldershuizen het best. Want bij de boeren gaat het overschot reeër naar de keuen, dan bij mensen die eigens weten, wat gebrek is. Zo hebben ze de pan mogen uitmaken bij Teuntje van Klaveren, wier vent halskoppig was geworden en die daarom al sinds een jaar zelf op 't land moest werken. Maar daar kwam nu toch gauw een end aan, want de deurwaarder uit Schoonhoven was er al geweest met een plakbrief. De halskop zat maar vrindelijk te lachen en hij at niet veel. Een groot werkmanslichaam, dat uit z'n doen komt te liggen, kan met weinig voedsel toe. Daarom was er nogal wat over gebleven voor de twee loopmannen. En 't smaakte best. Allenig: d'r had geen plakbrief op de deur moeten zitten. Maar waar Chef en waar Jochem eigenlijk niets bezaten, konden ze maar kwalijk lang meelij behouden met mensen, die tenminste nog wat hadden, al was 't dan een eigen deur met een plakbrief er op. Zo is dat nu eenmaal. 't Besef, hoe zo'n huishouden toch reilt en zeilt, ontbrak finaal bij hen. In hun gedachten waren alle mensen, die ten avond naar 't eigen woonhuis konden keren, rijk. De een dan nog wat rijker dan de ander. Maar allemaal toch vást rijker dan Chef en dan Jochem.

En daar gaan ze dan maar weer. Als er nou nog één vrouwspersoon met eten zou komen aandrigen, gingen ze kaken. 't Vet zat hen tegen de strot op. Chef moest maar geregeld zure boeren laten: 'n mens moest, zo kort na het diner, ook niet op pad behoeven te gaan. En was 't niet, dat ze bekant bij Jacobus de Gier waren, bij Kobus de Leugenaar wel te verstaan, ze zouden misschien wel een woordje of zo verzonnen hebben tegen elkaar, om eerst nog maar wat te gaan zitten. Maar Kobus, dat was zogezegd hun vrind.

Kobus is denkkelijk wel de langste boer uit heel de Lopikerwaard, maar zéker de ergste leugenaar. Jochem kon daar altijd met veel plezier naar luisteren, want Kobus loog met paardengeweld en bedonderde niemand. Chef mag het ook wel graag aanhoren, voornamelijk als 't over dingen gaat van leven en van dood; allenig... 't ging hem soms wat te geweldig.

Zo zal 'de wereld' waar Sjef en Jochem doortrokken er toen hebben uitgezien.

WAAR DE KOEIEN LOEIEN

Even surfen op internet levert soms de aardigste dingen op. Zo ook de nu volgende 'column'.

Het is een waarheid als een koe: er is geen koe zo wit of er zit wel een zwart vlekje aan. Ik zal geen oude koeien uit de sloot halen, want het is alom bekend dat koster koe op het kerkhof mag weiden. Nou, ieder diertje zijn pleziertje, zei ik vroeger. Het zal wel werken als een rode lap op een stier, maar nu wil ik toch echt de koe eens bij de horens vatten. We kunnen nu wel non-chalant over koetjes en kalfjes praten, maar het mag best eens met koeienletters worden geschreven: er zijn zakenlui die je koeien met gouden horens beloven.

En er zijn altijd mensen, zo dom als het achtereind van een koe, die er intrappen, denkend: je weet maar nooit hoe een koe een haas vangt. Maar echt, het maakt deze hoge heren niet uit of de koe schijt of de stier. Ze zijn er als de pinken bij en vliegen op hun slachtoffers af als een stier op een bult hooi. Per slot van rekening lopen er op deze wereld meer runderen rond dan je zo ziet. Onder andere deze melkkoetjes. Geen koe wordt vet op de dam, dus als een koe geen melk meer geeft, raakt ze aan de slager. De put wordt pas gedempt als het kalf verdronken is. Dan wordt ook het gemeste kalf snel geslacht en moet het bloeden. Dat snapt een rund nog.

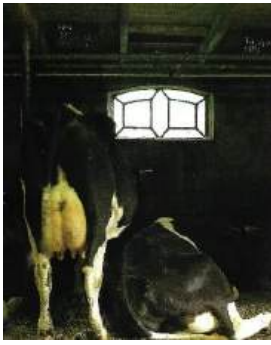
Een groot deel van het jaar tot m'n enkels in de groente, heerlijk in het zonnetje. Acht uur lang grazen. Het verse, sappige, kruidige gras graait zo lekker weg. Dan acht uur lang lekker liggen herkauwen, luieren in de zon, over koetjes en kalfjes praten. Dan een kuier naar de stal, er wordt even aan m'n uier gezogen. Ik kan ervoor kiezen om in de warme stal te slapen of onder de sterrenhemel. Om dan te kunnen luisteren naar de allermooiste muziek die er is: die van de natuur. Is dit even leven als een god in Friesland? Wat wil een rund nog meer!

DE HOENDERWIEL

In de printversie van Boer & Hoeve, die onlangs aan de begunstigers werd toegestuurd, stonden enkele afbeeldingen van wellicht de oudste boerderij van de streek. De boerderij staat in Meerkerk, aan de Zouwendijk, nabij de Hoenderwiel. Inmiddels is een klein onderzoek getart naar dit markante gebouw, om een keer er een wat uitgebreider artikel aan te kunnen wijden. Intussen is al wel duidelijk dat de boerderij misschien al zo'n kleine honderd jaar te weinig aandacht qua onderhoud heeft gehad. Het is een wonder dat het er nog staat. Bovenstaand afbeeldingen tonen de voorgevel zoals deze er nu uitziet, een tekening van de manier waarop vroeger de grote balken werden gezaagd (zoals die nu weer nieuw worden aangebracht) en rechts de bijzondere ramen (die opvallend stads aandoen) in de voorgevel, maar dan van binnenuit gezien. (Foto's: Evert van Lopik).

STILTE TOEN

Het is stil. Vooral buiten. Alleen de op stal staande koeien maken geluid. Ze schuren, ze trekken of loeien. En toch is het stil. Dat gaat nu heel anders dan toen. Ook de knotwilgen zijn anders dan eertijds in het landschap aanwezig. Hun aantal mindert zienderogen.

VOEDSEL IN DE WINTER

Column Liesbeth Leenman

Onlangs richtte ik in Museum De Koperen Knop de expositie Winterse Kost in. Een deel daarvan is gewijd aan het conserveren van groenten.

Voor ons erg handig: in een museumboerderij staat de kelder vol met 'artefacten', stukken die geëxposeerd kunnen worden. Potten vol groenten, geweekt, gefermenteerd of gezouten.

Tja, vroeger had men geen supermarkten die het hele jaar door verse groenten uit alle werelddelen aanvoerden. Groenten groeiden maar in bepaalde seizoenen, en door te conserveren (inleggen, drogen, inmaken, wecken, pekelen) kon men ze ook buiten het seizoen eten.

In de herfst werd er veel geoogst. Zonder koelkast of diepvries was conserveren de enige manier om in de winter voldoende groenten te hebben. Grote oogsten zouden anders ook verloren gaan. Door groenten te wecken, drogen of inmaken in zuur, zout of suiker kon men ze maanden tot jaren bewaren, waardoor verspilling tegengegaan werd.

In tijden van oorlog, schaarste of slechte oogsten was een voorraad geconserveerde groenten cruciaal om tekorten op te vangen.

Ik kan me voorstellen dat het een heel werk was, dat inmaken van al die groenten in de toch al drukke zomer- en vroege herfstmaanden.

Maar het voordeel was, dat je in de winter een 'makkie' had met koken. Even de kelder in en een pot van de plank opwarmen.

Dat had de boerin van De Koperen Knop toch eens moeten weten. Dat de boontjes en wortels, die zij zo zorgvuldig voor haar gezin klaargemaakt had, nu als artefact in een expositie dienstdoen.

Ik kan me levendig voorstellen wat zij zou zeggen: "Neeë, neeë, neeë, zo zout heb ik het nog nooit gegeten!"

BOVENLICHTEN

Een bovenlicht boven een deur is bedoeld om in de ruimte erachter, meestal een gang, daglicht toe te laten treden. Oorspronkelijk werden bovenlichten gebruikt om in de woonvertrekken zo lang mogelijk daglicht te verkrijgen. Vanaf ongeveer de 16^e eeuw kwamen er ramen in zwang, die bestonden uit een onderlicht en een bovenlicht. Twee raamgedeelten boven elkaar, gescheiden door een horizontale steunbalk, het zogenaamde kalf. Dat woord heeft niet met een jonge koe te maken; het komt uit een Indo-Europese werkwoordstam, glebh (samenballen of -binden).

Het onderlicht werd 's avonds afgesloten met buitenluiken, zogenaamde blinden. Zolang het dan schemerde kwam er toch wat licht binnen via het bovenlicht. Dat was ook van belang als de luiken werden gesloten wegens kou of harde wind. Later kwam daar nog een aspect bij. De overheid zocht naar mogelijkheden om geld te verwerven en bedacht op enig moment een belasting op glazen. Dan moest er belasting worden betaald voor ramen waardoor je staande naar buiten kon kijken. Daar vonden de burgers iets op: ze maakten ramen met smalle onderlichten (het deel waar de belasting voor betaald werd) en brede bovenlichten (waarvoor geen belastingplicht gold). Daardoor kreeg het kalf nog meer functie, het dragen van een breed raam.

FIJNE KERSTDAGEN

&

EEN GOED 2026

Boerderij & Erf AKV richt zich op de Alblasserwaard, de Krimpenerwaard en de Vijfheerenlanden, maar beperkt haar taak niet tot dit gebied. De stichting streeft naar behoud van de meer dan 2.600 boerderijen die er nog zijn. Elk van deze, oud en jong, zijn het waard om behouden te blijven voor de toekomst. Als boerderij of met een nieuwe passende bestemming als het boerenbedrijf gaat stoppen. Dit geldt voor alle boerderijen, zowel de oudere in de bebouwingslinten als de nieuwe, de ruilverkavelingsboerderijen. Allemaal vallen ze onder de titel cultuurhistorisch erfgoed. De stichting is lid van Agrarisch Erfgoed Nederland en van Heemschut.

MEER WETEN OVER BOERDERIJEN:

	BOER EN BOERDERIJ € 35,00 De geschiedenis van de agrarische cultuur in de streek. Veel illustraties en anekdotes. Cadeauboek.
	HOEVE, HOFSTEE, HERBESTEMMING € 14,95 Voorbeeldenboek met ideeën voor nieuwe bestemmingen van oude leegkomende boerderijen.
	HET BEHOUDEN WAARD € 14,95 Tips en ideeën voor onderhoud, isolatie en meer. Met voorbeelden (foto's en tekeningen).
	DE STEE VAN SAAN VAN PIETERE € 14,95 Verhalen van vroeger, van Hans Mouthaan en voorzien van nostalgische foto's van het boerenleven

SECRETARIAAT:

BOERDERIJ & ERF

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

IS : Sluis 57 - 2964 AT Groot-Amers - 06-53759618
WORDT: Zouwendijk 1 - 4233 CH Ameide - 06-20428398
secretariaat@boerderijenerf.nl www.boerderijenerf.nl

**REDACTIE en
SAMENSTELLING**

LA CARRIOLA

tekst & advies

Dick de Jong
06-22845889
djtekst@planet.nl

**Is december veranderlijk en zacht,
er komt een hele winter... zonder kracht.**